

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME ve DENETİM ODAĞI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

A. Seda SARACALOĞLU* - Oğuz SERİN** - Nergüz BOZKURT***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü lisansüstü öğrencilerinin Problem Çözme ve Denetim Odaklarında cinsiyet ve alanlarına ilişkin değişkenlerin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek ve öğrencilerin problem çözme ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini 94 kız ve 42 erkek olmak üzere toplam 136 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu, Rotter (1966)'ın İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği (RIDKOÖ), Heppner ve Peterson (1982)'in Problem Çözme Envanteri (PÇE) ile elde edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda cinsiyete göre, problem çözme ve denetim odağı toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı; alanlarına göre, problem çözme ve denetim odağı toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak değiştiği bulunmuştur. Problem çözme becerisi ile denetim odağı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim öğretmeni, problem çözme, iletişim becerileri, denetim odağı.

GİRİŞ

Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği 2547 sayılı Kanun'un 65. maddesi hükmü gereğince yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitimi düzenler. Lisansüstü Eğitim, Yüksek Lisans, Doktora ve sanat dallarında yapılan Sanatta Yeterlik programlarından oluşur. Yüksek lisans ve doktora programları ile sanatta yeterlik çalışmasına, hangi lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olanların başvurabileceği Üniversitelerarası Kurul kararı ile belirlenir; ancak ilgili senato, belirlenen programlar dışından da öğrenci kabulüne karar verebilir. Öğretmen yetiştirme alanlarındaki lisansüstü programların müfredatına dair asgari müşterek ders ve uygulamalar ile bu programlara kabul, sınav, değerlendirme ve verilecek diplomalara ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak, Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

Problem Çözme: Problem çözme sürecine ilişkin olarak 1960 ve 1980'li yıllarda bireylerin, belli bir alanda nasıl uzmanlaştıkları araştırılmaya başlanmıştır. Bu yıllarda kişinin problem çözme konusunda kendini algılamasının önemi fark edilerek bu konuyla ilgili araştırmalar yapılmış-

tır. Heppner, Baumgardar ve Jakson (1985) problem çömede kendini yetersiz olarak algılayan kişileri problemden kaçınan, denetimden yoksun kişiler olarak tanımlamışlardır. Kendini yeterli olarak algılayanlar ise, probleme daha fazla yaklaşma eğilimi göstermektedirler ve nedenleri daha fazla iç ve kontrol edilebilir faktörlere atfetmektedirler (Malki, 1998). Problem çözmeyi gerçekleştirmeden önce, bireyin problemi kabul etmesi gerekmektedir. Bireyin "ben bir şey yapmadım" şeklinde düşünmesi problemin çözümünü geciktirmektedir (Raphel, 2003). Problem çözme çocukluktan itibaren öğrenilmekte, okul yıllarında problem çözme becerileri geliştirilmektedir (Miller ve Nunn, 2003).

Problem çözmeye kendini yeterli olarak algılayan bireylerin daha az kişisel problemler rapor ettikleri kendilerini daha olumlu değerlendirdiklerini, daha az fonksiyonel olmayan düşüncelere ve gerçekçi olmayan inançlara sahip oldukları daha az fiziksel sağlık belirtileri gösterdikleri ve daha iyi psikolojik uyum gösterdikleri saptanmıştır. Problem çözmeye kendilerini yeterli algılayanların yetersizliklerine göre daha az suçlayıcı, başa çıkma biçimlerini kullandıklarını bulmuştur (Nezu, 1985). Kişilik özelliklerini ortaya koyucu araştırmalarda kendini problem çözmeye yeter-

* Prof. Dr. : Adnan Menderes Üniversitesi - Eğitim Bilimleri Bölümü EPÖ AD. Aydın.

** Yrd. Doç. Dr. : Dokuz Eylül Üniversitesi - İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği A.D. İzmir.

*** Yrd. Doç. Dr. : Dokuz Eylül Üniversitesi - Eğitim Bilimleri Bölümü PDR A.D. İzmir.

li olarak algılayanların kişiler arası ilişkilerde daha girişken oldukları daha olumlu benlik algısına sahip oldukları ve akademik yönden daha uygun çalışma yöntemleri ve durumları sergiledikleri saptanmıştır (Şahin, Şahin, ve Hap-penr (1993).

Denetim odağı: Denetim odağı kavramı, sosyal psikolojide, sosyal öğrenme kuramı kapsamında Rotter (1966) tarafından temellendirilmiştir (Wolfe ve Robberst-haw, 1982). Rotter, (1966) denetim odağı kavramını, ki-şinin kendi dışındaki güçlere mi yoksa kendisi tarafından mı denetlendiğine ilişkin gelen bir beklenti olarak tanımlar. Rotter insanların göreceli olarak içsel ya da dışsal de-netim eğilimi olduklarını belirtir (Dönmez, 1986).

Kendilerini etkileyen olayların daha çok kendi dene-timlerinde olduğu inancını taşıyan kişilerden içten dene-timliler, kendilerini etkileyen olayların daha çok kendileri dışında güçlerin denetiminde olduğu inancını taşıyanlar-dan da dıştan denetimliler olarak söz edilir (Rotter, 1966). İçten denetimlilik, bireyin karşılaştığı olayları ve olayların sonuçlarını denetmelerin kendi elinde olduğuna inanması-dır (Köksal, 1991). Denetim odağı ile ilgili araştırmalar, iç-sel denetimlerin dışsal denetimlere göre olumsuz, etkilere daha fazla direnen, kendilerini olumlu olarak algılayıp kendilerini daha etkili, güvenli ve bağımsız kişiler olarak kabul eden girişimci kişiler olduklarını belirtmektedir (Ye-silyaprak, 1988).

İçten denetimli bireylerin dıştan denetimli bireylere gö-re, daha fazla araştırmacı ve bilgi toplayıcı, bağımsız çalışma-ya ve problem çözmeye daha meyilli oldukları, başarı ve başarısızlıklarının sonuçlarını üstlenme özelliğine daha faz-la sahip oldukları düşünüldüğünde, Eğitim sistemimizde özellikle lisansüstü eğitim gören öğrencilerin, içten dene-timli olmaları, hür iradeli, kendi davranışlarının sonuçları-nı üstlenebilen, araştırmacı, düşünen bireyler yetiştirebil-meleri açısından önem taşımaktadır.

Kişiler arası ilişkileri güçlendirecek becerilerin kazanıl-mış olması bireylerin ilişkilerinde etkilerini artırarak, psi-kolojik sağlıklarını destekleyip koruyabilecektir. Psikolojik sağlıkları yüksek bireylerin verimleri de artmakta ve toplu-ma katkıları da o ölçüde çok olmaktadır (Doğan, 1990).

Araştırmanın amacı: Bu araştırmanın amacı, Lisn-süstü eğitimi gören öğrencilerin, Problem Çözme Beceri-si ve Denetim Odaklarında cinsiyet ve alan değişkenleri açısından farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek ve öğ-rencilerin problem çözme ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem: Bu araştırmanın evrenini, 2002-2003 öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Eği-tim Bilimleri Enstitüsü öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, tesadüfi örnekleme yön-te-mi ile seçilen 94 kız ve 42 erkek olmak üzere araştırma-ya gönüllü olarak katılan toplam 136 lisansüstü öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Problem Çözme Envanteri (PÇE): Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen ölçeğin çevrisi Şahin ve Şahin (1993) tarafından gerçek-leştirilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı. 88, güvenilirlik katsa-yısı $r = 81$ olarak bulunmuştur. Problem Çözme Envante-ri, 35 maddelik, 1-6 arası puanlanan likert tipi, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışını ölçen self-report bir ölçektir. Puanlama esnasında 9, 22, 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Puan ranji 32-192 'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyle-rin problem çözme konusunda kendini yetersiz algıladığı-nı göstermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Rotter İç -Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ): Rotter (1966) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 29 mad-deden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. 17 yaş ve üzeri, en az ortaöğrenimden geçmiş kişilere uygulanır. Öl-çeğin Orjinalinin Tümü Türkçeye Dağ (1991) tarafından çevrilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı. 83, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı. 71'dir. Güvenirlik katsayısı. 68 bulunmuştur. Ölçekten alınan puanlar 0-23 arasında değişmektedir ve puanların yükselmesi dış dene-tim odağı inancındaki artışı göstermektedir (Savaşır ve Şa-hin, 1997). Araştırmada 0-11 arası puanların içten dene-timliliğe, 12-23 arası puanların da dıştan denetimliliğe işa-ret ettiği kabul edilmiştir.

Verilerin Çözülmesi ve Uygulama: Verilerin çözümlenmesinde, bilgisayarda, SPSS-WIN istatistik programı kullanılarak, ortalama, standart sapma, tek yön-lü varyans analizi, t ve Scheffe testleri uygulanmış, sayısal değişkenlerin birbirinden etkilenme dereceleri, Pearson Korelasyon Katsayısı ile belirlenmiştir. Önem Düzeyi. 05 olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorum: Bu bölümde araştırma ile ilgili olarak toplanan veriler değerlendirilerek analiz edilmiş ve bulgular tartışılmıştır.

Öğrencilerin problem çözme ve denetim odağı düzey-le-rinin cinsiyete göre incelenmesi:

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre problem çözme bece-ri-si puanları t testi ile incelenmiştir. Tablo 1'den de anlaş-lacağı üzere kız öğrencilerin problem çözme becerisinin erkeklerden daha yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Ne var ki, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış-tır.

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre problem çözme becerisine ilişkin puan ortalamaları, standart sapmaları, p ve t değeri

Cinsiyet	n	%	x	ss	t	P	Önem Denetimi
Kız	94	69,1	75,79	17,03	-,12	,898	P>.05
Erkek	42	30,9	76,35	18,94			

Öğrencilerin problem çözme becerilerinin cinsiyete göre değişmediği yönündeki bu araştırma bulgusu, Çam (1996) tarafından öğretmenlik formasyonu sertifika programına devam eden öğretmen adaylarıyla, Basmacı (1998)'nin üniversite öğrencileri ile, Kasap (1997)'in ilköğretim okulu öğrencileriyle, Görmez (1998)'in, ve Serin (2001)'in öğretmen adayları ile Taylan (1990); Çam (1995), Saracaloğlu, Silkü ve Özkütük (2001), Güven ve Akyüz (2001), Saracaloğlu, Serin ve Bozkurt (2002)'un yaptıkları araştırma bulguları ile paraleldir ve birbirini desteklemektedir. Bozkurt, Serin ve Erman (2003) ve Dinçer (1995)'in anaokulları öğrencileri ile yaptığı deneysel araştırmasında problem çözme becerisinin cinsiyete göre farklılaştığı yönündeki bulgusuyla çelişkilidir. Söz konusu çelişkili bulgu, farklı örneklem grubuyla çalışılmış olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 2. Öğrencilerinin cinsiyete göre problem çözme becerilerine ilişkin algıları ile ilgili t değeri, p ve anlamlılık düzeyleri

PÇE	Kız n=39	Erkek n=46	t	P	Önem Denetimi
Ortalama	x	x			
Standart sapma	ss	ss			
Aceleci Yaklaşım	25,74 5,91	28,16 6,81	-2,10	,037	P<.05
Düşünen Yaklaşım	44,55 3,05	43,38 3,01	2,07	,040	P<.05
Kaçıngan Yaklaşım	7,55 3,02	8,04 4,48	-,75	,453	P>.05
Değerlendirici Yaklaşım	6,77 2,80	6,42 2,22	,70	,479	P>.05
Kendine Güvenli Yaklaşım	13,61 4,33	12,04 4,21	1,96	,051	p>.05
Planlı Yaklaşım	8,30 3,16	8,54 2,88	-,41	,677	p>.05

Katılımcıların problem çözme envanterinden aldıkları puanlar cinsiyete göre incelenmiş, yapılan t testi analizi sonucunda; kendine güvenli, planlı yaklaşım, "kaçıngan" (kaçınma) ve kendini değerlendirici yaklaşım boyutlarında puan ortalamalarının cinsiyetlere göre anlamlı bir biçimde değişmediği belirlenmiştir. Ancak aceleci ve düşünen boyutları puan ortalamalarında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Tablo 2'de de görüleceği üzere, aceleci yaklaşım boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha aceleci bir özellikte oldukları söylenebilir. Düşünen boyutunda ise erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kız öğrencilere oranla daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, Serin, Saracaloğlu ve Bozkurt (2002) ve Bozkurt, Serin ve Erman (2003)'ün araştırma sonuçlarıyla paraleldir.

Öğrencilerin denetim odağı düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesi: Cinsiyete göre, denetim odağı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre denetim odağına ilişkin puan ortalamaları, standart sapmaları, p ve t değeri

Cinsiyet	n	%	x	ss	t	P	Önem Denetimi
Kız	94	69,1	9,87	4,07	,84	,400	p>.05
Erkek	42	30,9	9,26	3,47			

Yeşilyaprak (1990), Köksal (1991), Cerit ve Aksoy (1992), Bolel (1993); Anderson (1997) yaptıkları çalışmalarda, denetim odağı düzeyinin cinsiyete göre değişmediğini saptamışlardır. Bu araştırmanın sonuçları ile paraleldir. Korkut (1986), Mizzi (1991), Küçükkaragozoğlu (1998) çalışmalarında iç kontrollü olmada erkekler lehine sonuçlara ulaşmışlardır. Malki (1998) araştırmasında kızlar, erkeklerden daha dış denetimli bulunmuştur. Bazı araştırma sonuçları da Gilmar (1978), Ören (1991) kızlarda ve kadınlarda iç kontrolün daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin problem çözme ve denetim odağı düzeylerinin öğrenim gördükleri alanlarına göre incelenmesi:

Katılımcıların alanlarına göre problem çözme becerisi puanları incelendiğinde, öğrencilerin problem çözme becerisi puan ortalamalarının istatistiksel olarak .001 düzeyinde anlamlı bir biçimde değiştiği saptanmıştır.

Farklılığa neden olan grupları belirlemek amacıyla verilere scheffe testi uygulanmış ve farklılığın Fen ve Matematik Alanları, İlköğretim ve Güzel Sanatlar öğrencilerinin Eğitim Bilimleri öğrencilerinin farkından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Basmacı (1998), Çam (1996), Görmez

Tablo 4. Öğrencilerin alanlarına göre problem çözme becerisine ilişkin puan ortalamaları, standart sapmaları, p ve F değerleri

Cinsiyet	n	%	x	ss	F	P	Önem Denetimi
Fen ve Mat. Al.	27	19,9	87,74	17,71	6,95	.000	P<.001*
Eğitim Bilimleri	26	19,1	63,07	15,91			
Sosyal Bilimler	27	19,9	72,48	16,38			
İlköğretim	24	17,6	81,91	13,85			
Yabancı Diller	15	11,0	72,00	13,43			
Güzel Sanatlar	17	12,5	86,35	16,78			
Toplam	136	100,0	76,06	17,57			

(1998), Serin (2001) ile Güven ve Akyüz (2001) tarafından yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir biçimde değişmediğini saptamışlardır. Söz konusu araştırma bulguları, eldeki çalışma bulguları ile çelişkilidir. Bu durum, Eğitim Bilimleri öğrencilerinin lisans ve lisansüstü öğrenimleri boyunca almış oldukları derslerin içeriğinden kaynaklanmış olduğu düşünülebilir. Ayrıca, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alınının doğası gereği öğrencilere problem çözme becerilerinin kazandırılması hedeflendiği için Eğitim Bilimlerine dahil edilen EPH bölümü öğrencilerinin daha olumlu problem çözme becerisine sahip olmalarından kaynaklanan doğal bir fark oluşmuş olabilir.

Problem çözme envanterinin alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının varyans analizi ile çözümlenmiş ve bulgular Tablo 5'de verilmiştir. Buna göre, belirlenmiştir.

Problem çözme envanterinin düşünen yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım, aceleci yaklaşım ve kaçınan (kaçınma) yaklaşım boyutu puan ortalamalarında alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Farklılığa neden olan grubu belirleyebilmek amacıyla yapılan scheffe testi sonucunda; aceleci yaklaşım boyutunda farklılığın Eğitim Bilimleri öğrencileri ile Güzel Sanatlar öğrencilerinden kaynaklandığı bulunmuştur.

Düşünen yaklaşım boyutunda ise, Eğitim ve Sosyal Bilimleri öğrencilerin fen-matematik alanları ile ilköğretim öğrencilerinden farklılaştığı belirlenmiştir. Kaçınan boyutunda, fen ve matematik alanları ile ilköğretim ve yabancı dil öğrencilerinden kaynaklandığı bulunmuştur. Değerlendirici boyutunda ise, ilköğretim alanı öğrencilerinin eğitim bilimleri, yabancı diller ve güzel sanatlar alanları öğrencilerinden farklılaştığı saptanmıştır. Kendine güvenli yaklaşım boyutunda fark eğitim bilimleri ile fen ve matematik alanları öğrencilerinden kaynaklanmaktadır. Planlı boyutunda ise, eğitim bilimleri öğrencileri, fen ve matematik, ilköğretim ve güzel sanatlar öğrencilerinden farklılaşmaktadır.

Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin bölümlere göre problem çözme becerilerine ilişkin algıları arasındaki farklar için F değeri, p ve anlamlılık düzeyleri

PÇE	Alanı	n	x	ss	F	P	Anlamlık Düzeyi
Aceleci Yaklaşım	Fen - Matematik	27	25,51	4,44	4,48	,001	P<.01*
	Eğitim Bilimleri	26	23,07	6,77			
	Sosyal Bilimler	27	25,48	4,16			
	İlköğretim	24	28,66	6,17			
	Yabancı Diller	15	27,86	5,34			
	Güzel Sanatlar	17	30,58	8,50			
	Toplam	136	26,49	6,28			
Düşünen Yaklaşım	Fen - Matematik	27	45,81	2,76	7,80	,000	P<.001*
	Eğitim Bilimleri	26	42,15	3,13			
	Sosyal Bilimler	27	43,07	3,08			
	İlköğretim	24	45,75	2,40			
	Yabancı Diller	15	43,33	1,63			
	Güzel Sanatlar	17	45,05	2,74			
	Toplam	136	44,19	3,07			
Kaçınan Yaklaşım	Fen - Matematik	27	9,51	3,92	4,50	,001	P<.01*
	Eğitim Bilimleri	26	8,03	3,64			
	Sosyal Bilimler	27	6,88	2,66			
	İlköğretim	24	6,33	2,29			
	Yabancı Diller	15	5,80	1,82			
	Güzel Sanatlar	17	9,23	4,68			
	Toplam	136	7,70	3,53			

Tablo 6. Öğretmenlerin problem çözme ve denetim odağı puanlarına ilişkin korelasyon katsayısı

	Problem Çözme Becerisi	Denetim Odağı
Problem Çözme Becerisi	-	,236**
Denetim Odağı	-	-

N=136** p<.01

Tablo 5. (Devamı)

PÇE	Alanı	n	x	ss	F	P	Anlamlık Düzeyi
Değerlendirici Yaklaşım	Fen - Matematik	27	7,37	2,38	9,34	,000	P<.001*
	Eğitim Bilimleri	26	4,96	2,48			
	Sosyal Bilimler	27	6,85	2,75			
	İlköğretim	24	8,91	2,06			
	Yabancı Diller	15	5,33	2,09			
	Güzel Sanatlar	17	5,88	1,40			
	Toplam	136	6,66	2,63			
Kendine Güvenli Yaklaşım	Fen - Matematik	27	15,03	4,33	4,42	,001	P<.01*
	Eğitim Bilimleri	26	10,11	4,25			
	Sosyal Bilimler	27	12,70	5,03			
	İlköğretim	24	13,50	3,55			
	Yabancı Diller	15	14,06	3,76			
	Güzel Sanatlar	17	14,05	2,33			
	Toplam	136	13,13	3,34			
Planlı Yaklaşım	Fen - Matematik	27	9,70	2,75	7,97	,000	P<.001*
	Eğitim Bilimleri	26	6,34	2,52			
	Sosyal Bilimler	27	8,55	2,99			
	İlköğretim	24	9,41	3,32			
	Yabancı Diller	15	6,00	0,75			
	Güzel Sanatlar	17	9,76	2,77			
	Toplam	136	8,38	3,07			

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin problem çözme becerisi ile denetim odağı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = p < .01$).

Eldeki bulgular öğrencilerin problem çözme becerisi arttıkça, içten denetimliliğin ve etkili iletişim algısının da arttığını ortaya koymaktadır. İlgili literatür çalışmalarında içten denetimli bireyler, problem çözümüne yönelik bilgiyi artırma isteğine ve bağımsızlığına daha fazla ihtiyaç duydukları belirtilmektedir. Denetim odağı problem çözümüne yönelik bilgi edinme ve edinilen bilgiden yararlanma alanlarında etkili bir değişiklik olarak görülmektedir. İçten denetimli bireylerin, dıştan denetimli bireylere göre, problem çözmeye daha istekli oldukları belirtilmektedir (Aydınay, 1996).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında cinsiyete göre, problem çözme ve denetim odağı toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Alanlarına göre, problem çözme ve denetim odağı toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak değiştiği bulunmuştur.

Problem çözme becerisi ile denetim odağı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Öneriler:

1. Eğitim kurumlarında, etkili problem çözme becerisine ve içten denetimliliğe sahip bireylerin yetiştirilmesine olanak verici demokratik eğitim ortamlarını sağlanmalı.
2. Öğretmen yetiştiren kurumlarda, problem çözme becerisini ve içten denetimliliği kazandıracak ders programları konulmalı.
3. İçten denetimli bireyler, özgür iradesi ile düşünen, kararlar alan kararlarını uygulayan ve sorumluluk alan bir kişiliğe sahiptirler. Öğrencilerin bu özelliklere sahip olması ve içten denetimliliğin geliştirilmesi öğretmen yetiştirmede önemli görülmektedir.
4. Öğrencilerin, problem çözme becerisi ve denetim odağına ilişkin deneysel ve boylamsal çalışmalar yapılmalı.
5. Araştırmada, problem çözme becerisi düşük ve yüksek olan gruplar belirlenip, bu grupları oluşturan öğrencilerle yapılacak nitel araştırmalarla, öğrencilerin kendini problem çözme becerisi açısından neden yetersiz olarak algıladıkları öğrenilerek, çözüm yolları bulunmaya çalışılabilir.
6. Benzer araştırmalar farklı öğretmen yetiştiren kurumlarda yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Anderson, C. R. (1997). Locus of Control, Coping behaviours, and performance in a stress getting A longitudinal study. **Journals of Applied Psychology**, 62: 446-451.
- Bolel, N. (1993). **Normal ve Psikiatrik Semptom Gösteren Çocuklarda Denetim Odağı ile Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir. Ege Üniv. Sos. Bil. Ens.
- Canel, N. D. (1993). **Ortaokul seviyesindeki Ergenlerin Denetim Odağı Özelliklerinin Yaratıcı Düşünceye Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Marmara Ü. Sosyal Bil. Enstitüsü.
- Dönmez, A. (1983). Denetim Odağı (Locus of Control) ve Çevre Büyüklüğü. Ankara Üniv. Basımevi. **Eğitim Bilimleri Dergisi**. 16 (1), 37, 47.
- Dönmez, A. (1986). Denetim Odağı :Temel Araştırma Alanları. **Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Dergisi**. 19,1-2,259-283.
- Gilmar, T. M. (1978). **Locus of Control as Media for of adaptive Behavior in Children and Adolescents**. Canadian Psychological Review, vol. 19.
- Happner, P. P. ve T. S. Krieschok (1983). **Applied Investigation of Problem-Solving Appraisal, Vocational Identity and Career Service Request, Utilization and Subsequend Evaluations**. The Vocational Guidance Quarterly, 240-245.
- Heppner, P. P., C. H. Peterson. (1982). The Development and Implications of A Personal-Problem Solving Inventory. **Journal of Counseling Psychology**. 29,66-75.
- Küçükkaragöz, H., (1998). **İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri**. Yayınlanmamış Doktora D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Malki, R. (1998) **Davranışlarda iç-dış kontrol Odağı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E. Ü. Sos. Bil. Enstitüsü.
- Miller, M.; Nunn, G. D. (2003). **Using Group Discussion to improve Social Problem Solving and Learning**. <http://proquest.umi.com/pqdqeb?Ord.30.04.2003>.
- Mizzi, R. D. (1991) Age changes in children's Beliefs and External Control. **The Journal of Genetic Psychology**. 2: 217-224.
- Morris, C. (2002). Problem Çözme. (Çev. H. Belgin Ayvacık, Melike Sayıl (ed). **Psikolojiyi anlamak**. Ankara. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 23.
- Nezu, A. M. (1985). Differences in Psychological Distress Between Effective and in Effective Problem Solvers. **Journal of Counseling Psychological Psychology**. 32,1,135-138.
- Nowicki, S. and Strickland B. R. (1973). A Locus of Control and Scale for Children **Journal of Consulting and Clinical Psychology**. 40 (1),148, 154
- Rotter, J. B. (1966). Generalized Expectancies For Internal Versus External Control of Reinforcements. **Psychological Monographs**. 80, 1-28.
- Saracaloğlu, A. S., Silkü, A., Özkütük, N. (2001). **Öğretmen adaylarının iletişim becerileri**. X. Eğitim Bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- Saracaloğlu, A. S.; Serin, O. ve Bozkurt, N. (2002). **"Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Başarıları Arasındaki İlişki."** 2000'li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Saracaloğlu, A. S.; Serin, O. ve Bozkurt, N. (2002). **"Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Başarıları Arasındaki İlişki."** 2000'li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Serin, O. (2001). **"Lisans ve lisansüstü düzeydeki fen grubu öğrencilerinin problem çözme becerileri, fen ve bilgisayara yönelik tutumları ile başarıları arasındaki ilişki."** DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora tezi, İzmir.
- Şahin, N., Şahin, N. H., and Heppner, P. P. (1993) "The psychometric properties of the Problem Solving Inventory." **Cognitive Therapy and Research**. 17, 379-396.
- Şahin, N. H; Savaşır, I. (1997). **Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme. Sık Kullanılan Ölçekler**. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. No:9.
- Taylan, S. (1990). **Heppner'in Problem Çözme Envanterinin Uyarılama, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniv. Sos.Bil.Ens.
- Wallece, R. L. ; Clarch T. W. (2003) **Solving Problems in Endageren Species conservation An induction to problem orientation**. <http://proquest.umi.com/pqdqeb?Ord.30.04.2003>.
- Yeşilyaprak, B. (1988). **Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli olmalarını etkileyen etmenler**. Yayınlanmamış Doktora Tezi H.Ü. Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (1990) Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişimine İlişkin Araştırmalar. Bir Eleştirel Değerlendirme. **Psikoloji Dergisi**. 7 (25): 41-53.